

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STV102
VT05

Handledare: Anders Sannerstedt

Spänn fast säkerhetsbältena – Demokratin faller

En komparativ studie av demokratins fall i Haiti, Ryssland och Zimbabwe

Pernilla Hjerth
Gunilla Olsson

Abstract

Demokrati eller folkstyre innebär människors naturliga rättigheter till medbestämmande och jämlikhet. Många människor får möjlighet att njuta av demokratins friheter och ett självständigt liv utan hot och våld från myndigheter. Vi har utifrån detta valt att se varför demokratier inte kan behålla de demokratiska elementen. Vårt syfte med uppsatsen är att finna förklaringar till varför demokratier faller.

För att uppnå syftet har vi använt oss av empiriskt material i form av relevant litteratur, som täcker demokratins uppgång och fall kopplat till de länder vi valt att studera. Uppsatsen är en komparativ fallstudie av Haiti, Ryssland och Zimbabwe, där vi undersöker maktelitens påverkan på demokratin.

I de länder vi valt att studera kom vi fram till att demokratins förfall till stor del beror på makthavarnas sätt att verka. De styrande har med sitt agerande klamrat sig fast vid makten och bidragit till att demokratin successivt urholkats.

Nyckelord: demokrati, maktelit, urholkning, Haiti, Ryssland, Zimbabwe

Innehållsförteckning

1	Presentation	1
1.1	Inledande ord	1
1.2	Tidigare forskning kring problemet.....	2
1.3	Syfte.....	2
1.4	Presentation av metod, material och teori	2
1.5	Avgränsning.....	4
1.6	Upplägg	5
2	Demokrati	6
2.1	Demokratibegreppet och dess innebörd	6
2.2	Demokratidefinition.....	7
2.3	Freedom House i våra länder	7
2.3.1	Haiti	7
2.3.2	Ryssland.....	8
2.3.3	Zimbabwe	8
3	Haiti	10
3.1	Historik	10
3.2	Jean-Bertrand Aristide.....	11
3.3	Demokratin på Haiti	12
3.3.1	Dåtid	12
3.3.2	Urholkningen	12
3.3.3	Nutid	13
4	Ryssland	14
4.1	Historik	14
4.2	Vladimir Putin	16
4.3	Demokratin i Ryssland	16
4.3.1	Dåtid	16
4.3.2	Urholkningen	17
4.3.3	Nutid	17
5	Zimbabwe	19
5.1	Historik	19
5.2	Robert Mugabe	20
5.3	Demokratin i Zimbabwe.....	20
5.3.1	Dåtid	21

5.3.2	Urholkningen	21
5.3.3	Nutid	22
6	Nedbrytningsprocessen.....	23
7	Avslutning.....	25
	Källförteckning.....	31
	Bilaga 1	34
	Bilaga 2	35

1 Presentation

1.1 Inledande ord

Demokratins förfall är måhända en politisk process som är oundviklig i vissa situationer; det kan vara att en nytillsatt maktelit styr sin politik efter en förebild, det kan vara sviter efter en politisk kris eller rentav en avgörande vändning efter ett krigsslut. Vi ämnar undersöka varför och hur demokratier faller i tre specifika fall. Vår uppsats skulle möjligen fokusera på den politiska demokratin det vill säga det som rör val, partisystem, ledare och så vidare, men *vi anser* att också de civila rättigheterna och rättssystemet måste vara med och dela på det knappa utrymmet här i uppsatsen. Alla tre går hand i hand och är en förutsättning för att befästa demokratin. Flera tänkbara anledningar kan vara sammansvetsade till demokratins kollaps och olika instanser kan behöva sluta sig till händelseförloppet, förutom politikens institutioner kan både kyrkan och militären behöva vara deltagare. Vi fokuserar häri på politikens inverkan i kollapsen. Vår förförståelse är att det är en maktgalen elit som ensam förtrycker folket för att ha hela makten och härligheten för sig själv. Dessa ledare är inte ensamma, de har anhängare. Anhängarna må vara pressade till det av olika anledningar, men många stöttar den förda politiken med öppna ögon och är beredda att mörda medmänniskor i sin ledares namn.

Vi har för uppsatsen *avsiktligt valt* att undersöka Haiti, Ryssland och Zimbabwe då vi sedan tidigare *visste* att de genomgått en snarlik process mot inskränkning av demokratiska rättigheter. Att vi valde *tre* länder var för att vi kände att det gav oss en stabilare grund att stå på när vi försöker finna svar på varför och hur demokratier faller. Med stöd av Freedom House ser vi att demokratin har urholkats på ett likvärdigt sätt. Det är en process som pågått i årtal, det har inte varit plötsligt som genom en militärkupp eller revolution utan så sakteliga har det auktoritära tagit över. Man kan naturligtvis diskutera om länderna, då speciellt Haiti, någonsin varit demokratiska men här låter vi Freedom House bedömning avgöra och deras siffror visar en försämring.

1.2 Tidigare forskning kring problemet

Forskningen som handlar om varför demokratier faller är inte oändlig. Juan J. Linz skrev år 1978 boken *The Breakdown of democratic Regimes*. Sedan dess har en mängd böcker och artiklar skrivits om demokratier och auktoritära statskick, men förhållandevis få ägnar sig direkt åt vårt problem. Materialet vi använder finner vi i stort trovärdigt och användbart trots att det är sekundärt.

1.3 Syfte

Vi försöker finna en förklaring till varför och hur demokratier faller, då vi tycker det är intressant att vända på problematiken i ett skede då många länder strävar mot demokrati. Vad är det som gör att en demokrati inte kan bibehålla de demokratiska elementen och vem eller vilka är med och påverkar detta skede är något som kanske inte i lika stor utsträckning fokuserats på.

1.4 Presentation av metod, material och teori

Vår uppsats är *en komparativ fåfallsstudie* av slaget *mest olika design* där vi jämför *tre* av oss utvalda länder; Haiti, Ryssland och Zimbabwe. Den mest olika designen innebär för vårt problem att ur tre till synes mycket olika stater finna likheter för att stärka vår teori om maktelitens inflytande i kollapsen. Länderna är av olika storlek i olika världsdelar med olika geografiska genrer (ö, världsmakt, stat) varav Haiti och Zimbabwe också är före detta kolonier. Ledarna är olika människotyper som har varierande bakgrund och rent av olika förutsättningar. Likheterna är bland annat att de tre ledarna trots eller på grund av sin ”skrämmande” politik blivit omvalda.

Vår teori är att det har varit de politiska ledarna som påverkat och brutit ned de demokratiska inslag som funnits i respektive land. Ur ovanifrånperspektivet kan många teorier undersökas, men vi tittar på makteliten och med hjälp av den hoppas vi finna svar på våra problemformuleringar. Vår teori är enkel och består av några få beståndsdelar och sambanden dem emellan. Vår ambition är att abstraktionsnivån ska vara hög med hänsyn då taget till våra förutsättningar. (Lundquist, 1993: s. 65) Uppsatsen är *teoriprövande* och vi använder oss av mest olika design för att pröva vår teori om ledarskap och urholkningen av demokratin. Tre synnerligen olika länder valde vi för att de tillsammans kan ge oss ett rikt material och en bred bas. (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud, 2004: s. 40, 99, 114-115) Genom att syna våra fall skall vi försöka ta fram förklaringar till demokratins kollaps och vi rör oss mellan våra teoretiska frågor och empirin vi

hittat. Vi har funnit information om rådande politik och hoppas kunna finna svar till en kausal mekanism mellan ledarna och demokratis sammanbrott. Våra avstamp gör vi i litteraturen främst från Linz bok *The Breakdown of Democratic Regimes* men även från annan relevant litteratur. Vi utgår från förmodan att det är maktgalna ledare som raserar demokratin och detta prövar vi på det empiriska materialet. Frågorna vi ställer i uppsatsen har valts med omsorg och motiveras. Genom att tänka i kausala termer prövar vi om orsak och effekt kan få något stöd i vår teori.

Vår förförståelse när vi valde teorin var att den bakomliggande orsaken är despotiska ledare. För att kunna svara på detta har vi ställt följande frågeställningar: *Hur demokratiskt var våra länder före nuvarande ledare? Vad har förändrats under respektive styre och vilken inverkan har ledarna haft? I vad har försämringar sitt ursprung? Hur vet vi att demokratin har fallit? Hur och varför faller demokratin?*

Linz skriver att demokratis styrande makts *legitimitet* är grundläggande för demokratis överlevnad. Demokratisk legitimitet måste stödjas av en majoritet av den röstande befolkningen och av dem som innehar makten. Befolkningen måste kunna förlita sig på att maktinnehavarna följer sitt löfte att efterleva demokrati. (Linz, 1991: s. 17) Många gånger kan orden omvälvning eller revolution nämnas i samband med att en auktoritär regim fallit. Det inger hopp om att nya tider väntar, men ofta visar det sig sedan att regimen i själva verket bara ersatts med ett annat lika auktoritärt styre. Medborgarna ger legitimitet åt en regim genom lojalitet på en bas av tilltro. Demokratisk lojalitet är därför ofta underbyggd av tradition och den personliga karisman hos politikerna (Linz, 1991: s. 14). I våra fallstudier kan vi dra vissa paralleller. I Haiti och Zimbabwe skulle tiden utvisa att Jean-Bertrand Aristide respektive Robert Mugabe inte skulle förändra något från tidigare terrorvälden. De införde till att början med demokratiska förbättringar för att rensa ut den gamla regimens kvarlevor, men ganska snart kom deras verkliga jag fram i offentligt ljus. De utnyttjade sina positioner för egen vinnings skull. Liknande signaler har också kunnat påvisas hos Vladimir Putin.

Linz diskuterar också legitimitet tillsammans med demokratiskt uppsatta mål och effekten av dessa hos det demokratiska styret och hur viktigt det är att legitimitet, mål och effekt håller samman. Genom valen får eliten möjlighet att tillträda makten där de måste visa att de efterlever det gemensamma bästa. Ansvarsutkrävande och gemenskap är två viktiga demokratiska nyckelord. Förtroendet för ledarna får inte urholkas då det försvagar demokratin (Linz, 1991: s. 84-89). Många experter hävdar att sociala konflikter speciellt klasskonflikter gör att demokratin inte kan nå stabilitet. Dessa experter påstår att sociala, politiska och ekonomiska förändringar, maktkoncentration och ett beroende av andra länder kan leda till antidemokratiska reaktioner och därmed öppna vägen till makten för ledare som till exempel Hitler och Mussolini. (Linz, 1991: s. 3, 76-79)

Tolkningarna av demokrati är nästan outtömliga. Trots att det finns flera andra synvinklar som också skulle kunna vara användbara och därmed passande så valde vi att basera vår teori på Linz bok som vi tror bäst kan hjälpa oss i vår teoriprovning. Men då vi önskar att göra en efter våra förutsättningar grundlig uppsats kan vi inte utesluta möjligheten till en bra diskussion utan kompletterar när det gäller de civila friheterna. Både Robert Dahl och Arend Lijphart är då till hjälp med sina teorier om vikten av att makten bör innefatta människor från alla samhällsklasser och att de måste ha rätt att uttrycka sina åsikter och därmed vara med i beslutandet. Detta kommer vi att använda i diskussionen då vi jämför och prövar elitens inverkan på samhällsklyftorna. Larry Diamonds teori om hybridregimer är också intressant för vårt problem. Han skriver att förvånansvärt många auktoritära regimer befinner sig i en gråzon, de håller val, men hur rättvisa dessa val är och hur stora friheter folket har är oklart. En hybridregim är en korsning mellan ett demokratiskt *och* auktoritärt styre. (Diamond, 2002: s. 22) Dahl som med sin idé om polyarki, flervälde, menar att makten bör kombineras mellan ett folkvalt styre och civila friheter, detta bör säkra att olika grupper i samhället får tillgång till det politiska systemet. Det är inte bara fria och rättvisa val som bör avgöra om en stat är demokratisk utan också friheterna som gör valet meningsfullt såsom yttrandefriheten och organisationsfriheten. (Diamond, 2002: s. 21) Dahl skriver också att flerpartisystem är kärnan för en fungerande polyarki, det vill säga pluralistisk och konkurrerande politisk representation. Han menar alltså att den styrande makten ska innefatta människor från alla delar av samhället. (Grugel, 2002: s. 18-21) (Diamond, 2002: s. 21,25) Lijphart har en teori om att ett samhälle kan förbli fredligt demokratiskt om bara konfliktburna grupper kan komma överens om att dela makten i förhållande till sin andel av befolkningen, den så kallade konsociala demokratin (Esaiasson med flera, 2004: s. 137). Linz värderar demokrati efter laglig frihet att utöva politiska alternativ med åtföljande rättigheter, mänskliga basfriheter, fri konkurrens mellan ledare som under en begränsad tid kan göra anspråk på makten, effektiva politiska institutioner och rätt att delta i samhället oavsett åsikt. (Linz, 1991: s. 5-6) Vi vill med dessa resonemang inte fundera kring lösningar, utan istället ta stöd av de här välkända statsvetarnas tankar till att diskutera vad som underminerat demokratin i våra tre länder.

1.5 Avgränsning

Vårt val av ämne betyder att avgränsningar måste göras på grund av problemets komplexitet och mångfald av olika synvinklar på detsamma. Vi har för att lägga en bra grund att stå på redogjort relevant historia. Det är dock inte möjligt att uttömmande skildra den totala bilden av de här tre länderna inte minst av platsutrymmesskäl. Vi har strävat efter att på ett intressant och lätt sätt utreda varför och hur demokratier faller. Vi har inte redogjort för förloppen i krig och konflikter, vi diskuterar inte heller orsaker eller förslag till lösningar. Vi återger ledarnas agerande för att kunna följa demokratins väg mot kollapsen.

Operationaliseringen av demokrati har vi överlåtit åt Freedom House. Det är deras värdering av demokrati och gradering av frihet som är grund för vår demokratidefinition. Den bedömningen har motiverat oss och ligger som underlag för uppsatsen. De mäter framsteg och bakslag i politiska rättigheter och civila friheter. (Freedom House 1)

1.6 Upplägg

Vi inleder uppsatsen med att presentera demokratibegreppet och dess innebörd. Det kan för många tyckas elementärt att på vår nivå redogöra för det men för oss är det viktigt att påvisa demokratins grundläggande andemening. Demokrati har olika betydelse för olika människor. Efter detta kapitel följer ett avsnitt om Freedom House bild av demokratin i våra länder där respektive lands tabell ur Freedom House visas och förklaras. I tabellerna graderas demokratin och vi utgår efter deras definition, för att tydligare påvisa ländernas nivå av demokratiska värderingar. Här följer sedan våra fallstudier av länderna med historik, ledarpresentation samt demokratiredogörelse. Vad gäller ledarpresentationen har vi valt att presentera den ledare som vi anser har haft mest betydelse för demokratins kollaps. För att begränsa den oändliga historien har vi valt att enbart koncentrera oss på de antal år vi finner väsentliga. Vi vill ge en bra bakgrundsbild av varför politiken fått sin form och hur demokratin har förändrats i länderna. Vi presenterar de demokratiska inslagen i den förda politiken under varje land, men diskuterar också de brister vi noterat i densamma. Då vi undersöker varför och hur demokrati faller är det på sin plats att härefter skriva om nedbrytningsprocessen.

2 Demokrati

2.1 Demokratibegreppet och dess innebörd

Demokrati betyder folkstyre och innebär att medborgarna i ett demokratiskt land skall ha rätt att styra över sig själva, folksuveränitet. Genom fria val till beslutande makt uttrycker medborgarna sin legitimitet genom att välja de personer de vill se vid makten och påvisar därmed ett öppet förtroende för de folkvalda. (Hadenius, 2001: s. 10ff) (Grugel, 2002: s. 69) Medborgarna skall ha politiska friheter och staten får inte hindra medborgarna. Det civila samhället spelar en viktig roll för demokratin, och för att kunna stödja demokratin måste det civila samhället vara oberoende och väl utvecklat. Det måste finnas en allmän vilja att gagna demokratin. (Grugel, 2002: s. 92ff) Men så är inte alltid fallet. I många länder med diktatoriska ledare förbjuder regimen fria organisationer och kontrollerar detta genom hot och förföljelse och hindrar då ett välutvecklat civilt samhälle. Allt för att stävja eventuella regimkritiska åsikter som då skulle störa den rådande ordningen. (Hadenius, 2001: s 12-14)

En demokrati innebär att åsikter och meningsskiljaktigheter fritt får ventileras i samhället (Grugel, 2002: s. 92). Ett samhälle består av olika grupper av människor, ju mer sammansluten en grupp är desto mer underlättar detta för att aktivt agera politiskt. Då vissa grupper har mycket tydliga åsiktsskillnader samt ett lågt förtroende för andra grupper kan detta leda till att konflikter uppstår som i sin tur kan utgöra ett hot mot demokratin. (Hadenius, 2001: s. 45) Med detta kan klyftor, ofta sociala och ekonomiska, dela befolkningen ytterligare. I regel har ett land med många olika minoriteter och stora klasskillnader svårare att skapa en stabil grund för demokrati. (Hadenius, 2001: s. 45ff) (Grugel, 2002: s. 79)

Dagens form av ett icke-demokratiskt styre kännetecknas oftast av ett begränsat flerpartisystem med inskränkningar i de politiska rättigheterna. Det kan handla om olika former av övergrepp mot oppositionspartier, mot media samt mot den civila befolkningen från den sittande regimen. Andra vanligt förekommande handlingar är att regimen ordnar val som starkt gynnar dem själva och att de har kontroll över viktig informationsmedia. Olika former av valfusk förekommer och man försvårar för dem som har oppositionssympatier att rösta. Oppositionspartier är tillåtna men har i praktiken inte en reell chans att komma till makten. (Hadenius, 2001: s. 31ff)

2.2 Demokratidefinition

Demokrati är det begrepp som ligger till grund för vår uppsats. Vi anser det vara viktigt att definiera begreppet demokrati och har valt att göra det utifrån organisationen Freedom House som vi nämnt tidigare. Det är deras värdering av demokrati och gradering av frihet som vi anser stämmer bäst överens med vår uppfattning om hur en demokrati ser ut. Freedom House gradering av demokrati har en betydande roll för många olika analyser och utredningar.

När Freedom House rankar demokratin i världens länder tittar de på kombinationen mellan de politiska rättigheterna (fria och hemliga val, flerpartisystem med mera) och de civila friheterna (mänskliga rättigheter). De använder sig av en checklista med olika delfrågor för att lättare kunna definiera graden av demokrati. Värdena för de politiska och medborgerliga rättigheterna sammanställs och visar varje lands grad av respekt för dessa rättigheter. Med hjälp av detta graderas länderna utifrån en sjugradig skala där *ett* motsvarar ”fria” och *sju* är ”ofria”. (Freedom House 1)

2.3 Freedom House i våra länder

I detta avsnitt vill vi visa hur utvecklingen sett ut under tio år, 1993 - 2003, i våra länder enligt Freedom House. Vi har kompletterat med en kolumn för 2004 med de senaste värdena som sträcker sig mellan 1 december, 2003 till och med 30 november, 2004. Vi får i dessa värden belägg för att vår uppfattning är korrekt att de tre länderna har genomgått en utveckling mot inskränkning av demokratin under en elvaårsperiod. Undersökningarna delas in enligt följande poängsystem: 1-2,5 är (F) ”fria”, 3-5,5 är (PF) ”delvis fri” och slutligen 5.5-7 (NF) ”ofria”. (Freedom House 1)

2.3.1 Haiti

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
7,7, NF	7,7, NF	5,5, PF	5,5, PF	4,5, PF	4,5, PF	4,5, PF	4,5, PF	6,5, NF	6,6, NF	6,6, NF	6,5, NF

Tabell 1, Freedom House värderingstabell för Haiti (Freedom House 2, 3)

Haiti har sedan 1993 gått från ofritt till delvis fritt till att idag åter betraktas som ofritt igen vilken kan ses i tabellen ovan. 2004 ligger Haiti på sju när det gäller de politiska rättigheterna (med fortsatt nedgång) och sex på de civila friheterna. Enligt Freedom House gradering innebär detta att Haiti definieras som ett land

som styrs diktatoriskt av ett parti och där det är nästintill omöjligt att uttrycka sina politiska åsikter. De politiska och civila rättigheterna saknas nästan helt. Något som ytterligare kännetecknar ett land med denna gradering är att det oftast varit drabbat av civilt krig eller andra våldsamheter på grund av dåligt fungerande styrelseorgan som bidragit till att de politiska och civila rättigheterna gradvis försvunnit. Båda dessa faktorer stämmer väl överens med Haiti. (Freedom House 1). Under 1996 – 2000 var Haiti delvis fritt vilket kan förklaras av att landet då styrdes av René Préval som valdes under mer fredliga former (Nicholls, 1998: s. 180).

2.3.2 Ryssland

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
3,4, PF	3,4, PF	3,4, PF	3,4, PF	3,4, PF	3,4, PF	4,4, PF	4,5, PF	5,5, PF	5,5, PF	5,5, PF	5,5, NF

Tabell 2, Freedom House värderingstabell för Ryssland (Freedom House 2,4)

Ryssland har också visat en negativ utveckling när det gäller de politiska och civila rättigheterna. I början och mitten på 1990-talet låg landet relativt stabilt på 3,4 men efter att Putin kom till makten 2000 har Ryssland gått mot ett mer icke demokratiskt styre. I 2004 års gradering av demokrati hamnar Ryssland på sex (med neråtgående trend) vad gäller de politiska rättigheterna och fem vad gäller de civila friheterna. Politiska rättigheter och civila friheter har nu blivit så begränsade att Ryssland har blivit degraderat till ”ofritt”. Ett land som hamnar på denna gradering av Freedom House kännetecknas av ett visst mått av politiska rättigheter, delvis ofria val, visst mått av enpartisystem. Landet kan även ha utkämpat ett civilt krig vilket i Rysslands fall kan härledas till Tjetjenienkriget. (Freedom House 1)

2.3.3 Zimbabwe

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
5,4, PF	5,5, PF	5,5, PF	5,5, PF	5,5, PF	5,5, PF	5,5, PF	6,5, PF	6,5, PF	6,6, NF	6,6, NF	6,5, NF

Tabell 3, Freedom House värderingstabell för Zimbabwe (Freedom House 2, 5)

Zimbabwe har under hela 1990-talet legat på en gradering av 5,5 enligt Freedom House, men har under 2000-talet påvisat ytterligare negativ utveckling av demokratin. I 2004-års gradering ligger Zimbabwe idag på en gradering av sju när det gäller de politiska rättigheterna och sex vad gäller de civila friheterna men trenden fortsätter att peka nedåt. Zimbabwe saknar i dagens läge både politiska och civila rättigheter och styrs av en diktator vid makten vilket stämmer överens

med Freedom House definition av ett land med gradering sex och sju. Vidare kännetecknas landet av uppblossade våldsamer i samband med val och demonstrationer då missnöjda människor drabbar samman med polis och militär. Demokratiska värderingar saknas till stor del helt och hållet. (Freedom House 1)

3 Haiti

Haiti som en gång var en rik ö under kolonialtiden, är idag ett av världens fattigaste länder där 80 % av befolkningen lever i svår fattigdom. Landet har sedan urminnestider haft oerhört stora problem med politiskt – och kriminellt våld, laglöshet och korruption. Haiti är på de lägsta nivåerna när det gäller mänsklig utveckling med läs – och skrivkunnighet på 50 %. En styrande elit har länge kontrollerat hela ön, begränsat utvecklingen och i stort terroriserat och plundrat befolkningen. Statskassan har blivit tömd och pengarna har eliten stoppat i egna fickor. En kraftig nedgång av det politiska och ekonomiska tillståndet har förvandlat Haiti till ett land i laglöshet. Landet är en diktatur då all makt har centraliserats till Aristide och hans parti. (Freedom House 3)

3.1 Historik

Republiken Haiti var tidigare en gammal fransk koloni som blev självständig 1804 och har sedan dess präglats av oroligheter (Freedom House 3). Slaveriet och kolonialtiden utgör en stor del av Haitis historia och har spelat en viktig roll i förståelsen av Haitis politiska kultur. Genom nästan hela historien har den civila befolkningen på Haiti sett staten som en allians mellan de olika institutionerna med en fientlig inställning till de enskilda medborgarna (Nicholls, 1998: s. 153-154). Efter att under en kort tid haft en svag form av demokrati har nu Haiti återgått till en politik som kan kännetecknas av girighet och terror (Constable, 1992: s. 41). Mulatters och vitas diskriminering av svarta har varit en del av samhället och satt spår i den politiska sfären (Fatton, 2002: s. 52).

1990 hölls det för första gången fria val men först 1991 tillträdde Aristide presidentposten, han hade stöd från den fattiga befolkningen som såg valet som en hoppfull chans. Aristide lovade att bygga upp samhället från grunden. (Fatton, 2002: s. 80ff) I början av sin presidentkarriär visade Aristide på ett flertal demokratiska förbättringar exempelvis tog han till hårdhandskarna gentemot all den korruption och droghandel som landet tampades med (Fatton, 2002: s. 80-81). Han försökte förhandla med biståndsgivare och sätta fart på den ekonomiska utvecklingen. På något sätt gällde det att vinna folkets förtroende och förväntningar som dessa demokratiska handlingar ytterst var beroende av. Han framhöll vikten av ett fritt och jämlikt samhälle med mänsklig värdighet. Men en militärkupp genomfördes 1991 bara några månader efter Aristides tillträde och han tvingades fly från landet. (Gardell, 1995: s. 19)(Nicholls, 1998: s. 170) 1994

återvände han och återtog makten från den diktatoriska militären. (Gardell, 1995: s. 24-25) (Fetton, 2002: s. 88-96, 107)

Aristide försökte återigen att reparera det sargade Haiti och den svaga demokratiska regeringen. Han tryckte på vikten av att implementera ett nytt domstolsväsende utan korruption. Infrastruktur behövde restaureras från grunden, nödhjälpsprogram och sjukvårdsmottagningar var ovillkorligt nödvändigt för att hjälpa den undernärda befolkningen. Aristide hoppades att ekonomisk tillväxt och ett stabilt demokratiskt styrelseskick skulle locka tillbaka många välutbildade exilhaitier som flytt landet under USA: s blockad 1994. (Fetton, 2002: s. 79ff) (Gardell, 1995: s. 29) 2000 hölls det återigen val på Haiti och Aristide vann med stor marginal. Oppositionspartier bojkottade valet och hävdade att det var orättvist. (Wikipedia 1, 2) (Fetton, 2002: s. 114ff). Under de följande åren var ekonomin i landet hårt åtgången och den politiska kontrollen stod praktiskt taget stilla. Många av Aristides motståndare anklagade honom för att vara korrumpertad och för att använda våld mot politiska motståndare med hjälp av bundsförvanter inom både polis och gatugång. (Wikipedia 1, 2) 2004 trappades de politiska våldsamteterna upp då Aristidetrogna drabbade samman med oppositionen. Olika rebellgrupper började inta Haitis större städer och splittrade landet i en rebelldel och i en fortfarande statligt hållen del. Det folkliga upproret tillsammans med påtryckningar från USA och Frankrike ledde senare till att Aristide flydde landet och i samband med detta avgick som president år 2004. (Wikipedia 1, 2)

3.2 Jean-Bertrand Aristide

Den före detta prästen Aristide ansågs från början vara en man som kämpade på de fattigas och förtrycktas sida. Han ville representera dessa utslagna grupper och genom att spela på det kunde han främja sina egna intressen. Aristide var en oerfaren politiker och blev lätt manipulerad av sina medarbetare. Om han hade förblivit en torn i sidan på politikerna istället för att bli en av ”dem” skulle han kanske ha kunnat få Haiti på fötter. Han genomförde förvisso en del förbättringar under sin tid såsom ökning av minimum lönen och försök till förbättringar av polisväsendet. Men det var minimalt i jämförande med vad som verkligen behövdes. (Nicholls, 1998: s. 178) Aristide har under sin presidenttid visat sitt rätta jag och bara varit en i raden av maktberusande despoter som använt presidentposten till att uppfylla sina egna syften (Kinn, 2004: s. 57).

3.3 Demokratin på Haiti

Haiti anses idag vara en auktoritär stat som har styrts i omgångar av president Aristide sedan 1991. Idag är det Boniface Alexandre som innehar presidentposten efter att Aristide på grund av påtryckningar både nationellt och internationellt lämnade landet år 2004. (Wikipedia 3) (Freedom House 3)

3.3.1 Dåtid

Haitis historik har till stor del orsakat dess turbulenta politiska utveckling då landet som gammal fransk koloni och slavsamhälle tidigt fick känna på orättvisor och våld av en stark och rik elit som dominerande öns under många år. (Fatton, 2002: s. 51) (Nicholls, 1998: s. 154). De demokratiska inslagen i Haitis historia har varit ytterst få och svaga och kan härledas till den tidpunkt då det första fria valet hölls och Aristide kom till makten, 1991. Men det folket inte visste då var att de bara gick från en diktator till en annan (Constable, 1992, s. 44ff).

I början av Aristides presidentperiod hoppades befolkningen på en ny era eftersom han tog de fattigas parti och ville bekämpa den rika eliten. Trots att alla formella delar av demokratin det vill säga, partier, institutioner, maktindelning samt den nya konstitutionen från 1987 var på plats kunde inte Haiti återhämta sig från Duvalierregimens brutala år (1957-1986), slaveri och förtryck som lett till 250 år av hat. Politiken präglades fortfarande av en elit med maktbegär och Aristide var bara början på ytterligare våldsamheter, terror, förföljelse och maktmissbruk. (Constable, 1992: s. 44ff) Under sin tid blev han och hans parti alltmer kontrollerande och lade under sig allt från rättssystemet till de allmänna valen. (Freedom House 3) Konstitutionen från 1987 stödjer den civila befolkningens rättigheter att välja den styrande makten fredligt. Detta till trots har nästintill varenda val sedan 1990 – talet präglats av valfusk och oacceptabla handlingar med hot och terror. (Freedom House 3)

3.3.2 Urholkningen

Efter de fruktade åren med Duvalierregimen vid makten tog Aristide över presidentposten 1991 efter ett för första gången fritt val. Som nämnts tidigare lovade Aristide till en början radikala förändringar i landet. Han lovade att städa bort Duvalierregimens mörka år och bygga upp ett nytt Haiti. För första gången trodde folket att det fått en demokratisk president som stod på de fattigas sida. (Constable, 1992: s. 47ff) Men så blev inte fallet, Aristide började istället kontrollera hela samhället, allt från lag och ordning till politiska val. Han fängslade och förföljde anhängare till den tidigare regimen. (Gardell, 1995: s. 19) Han hade länge vad en president behöver, stöd från sitt folk, från FN och USA

men han agerade om möjligt sämre än sina företrädare. Han ville återinföra diktatur och har med det försämrat hela samhället. (Kinn, 2004: s. 57)

Befolkning är oerhört fattig och levnadsvillkoren är svåra, mer än 20 % av barnen lider av undernäring. Dessvärre är det så att stora delar av näringslivet kontrolleras av ett fåtal rika familjer. Eliten har organiserats kring maktapparaten. Staten har fungerat som en form av *kleptokrati* där endast ett fåtal blivit rika och brytt sig om sitt eget välbefinnande. Kleptokratin blev ett verktyg som användes till att plundra den övriga befolkningen och hålla den i schack, till och med hjälpsändningar plundrades (Gardell, 1995: s. 4ff).

3.3.3 Nutid

Landet har aldrig fått känna på demokratins fördelar och rättigheter, de demokratiska elementen har lyst med sin frånvaro och frågan är om Haiti någonsin varit demokratiskt. (Constable, 1992: s. 42-43) Rättssystemet är korrupt, ineffektivt och fungerar inte med alltför gamla lagar. Polis och militär saknar erfarenhet och är till stor del korrupta. De anklagas för att använda övervåld och misshandla fångar. Olika former av rebellgrupper har bildats och står för mycket av de våldsamheter som blossar upp. (Kinn, 2004: s. 57) De anklagas ligga bakom många lönnmord på politiker och denna utveckling är oroväckande. (Freedom House 3) (Utrikesdepartementet 1, 5) Inbrott och väpnade rån hör till vardagligheterna och kan kopplas ihop med den ökande droghandeln (Freedom House 3). Situationen i fängelserna är usel, fler än 80 % av de intagna har aldrig fått sina fall prövade i domstol. Hela rättssystemets reformering har överhuvudtaget inte gjort några framsteg vilket FN uttrycker som oroväckande. Straffriheten är utbredd vilket ifrågasätter den politiska viljan att göra en nödvändig reformering av rättsväsendet. (Utrikesdepartementet 1, 5)

Barn lider av kronisk undernäring och har bara begränsad möjlighet att gå i offentliga skolor. Regeringen har dock försökt göra vissa ansträngningar för att komma till rätta med den svåra situationen men det har inte gett några synbara effekter. (Utrikesdepartementet 1, 5) Tryck- och yttrandefriheten är ytterst begränsade, fria medier motarbetas och våld mot kritiska journalister är vanligt (Kinn, 2004: s. 57). Idag kännetecknas bland annat Haiti av fattigdom, dålig levnadsstandard, nästintill obefintlig infrastruktur, avsaknad av läskunnighet, allmän skolbildning och världens lägsta lönenivå (Freedom House 3) (Gardell, 1995: s. 4ff). Stora samhällsklyftor mellan, svarta, mulatter och vita präglar fortfarande den politiska – och samhälleliga sektorn (Fatton, 2002: s. 2).

4 Ryssland

I federationen Ryssland som blev självständigt 1991, är det folkliga stödet för demokratin mycket svagt då många upplever att den personliga friheten har kostat ekonomisk och social osäkerhet och därmed sämre livskvalitet (Utrikesdepartementet 2) (McFaul, 2002: s. 31) Fortfarande uttalar människor stor sympati för det tidigare kommunistiska styret. Det förflutna som totalitär enpartistat med kommandoekonomi lever kvar. (Utrikesdepartementet 2) (Birjukov, 1998: s.106) Korruption och annan form av laglöshet har ökat stort. Partierna är svaga och saknar organisationsväsende (Bjorkman, 2003: s. 7). Förutom att landet har degraderats som stormakt så finns det andra interna problem som utgör ett hot mot demokratin och idag är den långt ifrån ”the only game in town”. (Hadenius, 2001: s. 217-218) Rättssystemet är osäkert då olika regioner har olika lagar och många får inte sin sak prövad (Utrikesdepartementet 2). Kriget i Tjetjenien har i stor utsträckning påverkat de mänskliga och politiska rättigheterna. Ryssland blev i den senaste Freedom House utvärderingen graderat som ofritt (Freedom House 4).

4.1 Historik

Efter fyrahundra år av omfattande förtryck och rädsla i samhället för staten och dess kontrollorgan började situationen rörande de mänskliga rättigheterna och demokrati äntligen förbättras i och med Sovjetunionens fall. Tidigare fanns en ständig rädsla för olika nyckfulla straff från säkerhetsorganen. Godtyckliga arresteringar, avlyssningar och en mängd tabubelagda demokratiska rättigheter höll det ryska folket i ett järngrepp (Nikitin, 1998: s. 21ff) (Utrikesdepartementet 2). Demokratiseringen av Ryssland började under den jämförelsevis liberale presidenten Michail Gorbatsjov som mjukade upp systemet (Sävborg, 2004: s. 2). Jeltsin fortsatte på Gorbatsjovs linje. Han bidrog till att det gamla kommunistiska väldet bröt ihop. Han införde flera demokratiska friheter för det ryska folket, yttrande- och tryckfrihet släpptes helt exempelvis. (Sävborg, 2004: s. 4ff) (Bjorkman, 2003: s. 40-42)

Men under Jeltsins demokratiseringsprocess började de ryska regionerna att ta sig allt större friheter att bestämma själva, de tog hand om skatteintäkter och statsbidrag efter eget förstånd. Friheten ökade för folket, men sanningen var trots det en annan bakom kulisserna. Inflationen galopperade, arbetslösheten ökade och de ekonomiska klyftorna växte. (Bjorkman, 2003: s. 63) Jeltsins politik gick ut på konfrontation och graden av misstro mellan regering och parlament ledde ofta till

handlingsförlamning (Hedlund, 2001: s. 4) (Hedlund, 1999: s. 21). Den organiserade brottsligheten ökade drastiskt. Statlig egendom köptes av affärsmän (oligarker) för en struntsumma (Hedlund, 2001: s. 5). Statsmakten blev bankrutt och tvingades låna pengar av affärsmännen för att klara finansieringen av statliga utgifter. Man började tala om fåtalsvälde, oligarki, istället för demokrati (Ryabov, McFaul, Treyger, 2004: s. 98-101, 153-154). Massmedia fick också finansiella svårigheter och tvingades be affärsmännen om pengar vilket stärkte makten hos dem ytterligare. (Sävborg, 2004: s. 5, 9) En känsla av kaos spred sig i samhället (Hedlund, 1999: s. 11). En stor finanskrasch 1998 gjorde att rubelns värde sjönk och i panik började folk då stoppa pengar i madrassen vilket ytterligare underminerade ekonomin (Hedlund, 2001: s. 5) (Bjorkman, 2003: s. 53ff). Jeltsins hälsa började vid den här tiden svikta alltmer och ovissheten om framtiden bredde ut sig. Terrorådalen hösten 1999 mot tre hyreshus i Moskva och Volgodonsk försämrade situationen ytterligare (Hedlund, 2001: s. 9). Jeltsin blev sjukare hösten 1999 och lämnade i förtid över befogenheterna till premiärminister Putin vid årsskiftet (McFaul, 2000: s. 20) (Petrov, 2004: s. 228ff)

Putin utgjorde en helt annan ledartyp och började redan i slutet av sin premiärministerpost att organisera en militär operation mot terrorismen i Tjetjenien. (Hedlund, 2001: s. 11) Kriget bidrog förmodligen till Putins valseger i mars år 2000. Han hade inte någon egen valkampanj, men valet föregicks av omständigheter som kan diskuteras såsom smutskastning av de tänkbara motståndarna. (Hedlund, 2001: s. 11,13) (McFaul, 2000: s. 20) Han gav inga vallöften, alltså kunde inte väljarna bli besvikna, hans planer som president för Ryssland var därmed osäkra (McFaul, 2000: s. 28) (Hedlund, 2001: s. 14). Han målade upp tjetjenerna med en skräckbild och använde uttryck välkända i den ryska undre världen genom vilket hans erfarenhet från KGB lyste igenom, medvetet marknadsfördes Putin som hårdför och kraftfull. (Simons, 2003: s. 12) (Hedlund, 2001: s. 11) (McFaul, 2000: s. 22-24) (Utrikesdepartementet 2)

Putin lät dela in landet i sju federala distrikt med en guvernör att övervaka regionerna. Alla de regionala lagarna ändrades så att de var i enlighet med den federala lagstiftningen. Guvernörernas makt inskränktes och affärsmännens maktmissbruk straffades. (McFaul, 2000: s. 28) (Sävborg, 2004: s. 8) (Freedom House 4) Putin har genomfört en mängd olika ekonomiska reformer; inkomstskatten har sänkts, tullen har fått nytt regelsystem och jordabalken har ändrats så att också privatpersoner kan äga och köpa mark. Men Putin sägs under sina år som president ha förstatligat samhället och försvagat det civila samhället (Sävborg, 2004: s. 9-10,13-14). De flesta partier i oppositionen fungerar som en "scen" för etablerade politiker och främjar inte organisationer på gräsrotsnivå. (Sergejev, 1998: s. 130) (Utrikesdepartementet 3)

4.2 Vladimir Putin

Putin är fullt och fast inställd på att bygga upp Ryssland, och hans nationalistiska politik påminner mycket om gamla Sovjet då hans politik stärker presidentens kontroll som den verkställande makten för administrationen (McFaul, 2000: s. 26) (Bjorkman, 2003: s. vii). Putin talar om marknadsdemokrati och kapitalistiska västvärden samtidigt som han tittar bakåt med längtan efter dåtidens statskontroll (Simons, 2003: s. 7) (McFaul, 2000: s. 19-20). Han blev anställd vid KGB där han med obrottslig lojalitet gjorde snabb karriär. (BBC 1)

Vid Sovjetunionens fall arbetade han som rådgivare till chefen för Leningrad City Council och hans prestationer öppnade vägen till Kreml. (BBC 1) (Övriga1) Han valdes av Jeltsin till premiärminister 1999. Väl på presidentposten växte hans popularitet när han tog itu med de tjetjenska rebellerna. (Hedlund, 2001: s. 22) (McFaul, 2000: s. 25)

Hans person är svår att få grepp om. Han ger signaler om att sträva efter att forma politiken efter västerländska mönster men saknar det gamla Sovjets kontrollregim. Han är ingen passionerad demokratiförespråkare och har vid flera tillfällen visat att han gärna använder statsmakten och ignorerar demokratin för att driva igenom beslut. Hans parti grundades hösten 1999 och den omfattande smutskastningen av opponenterna som förekom före valet hade sällan skådats i landet. (Hedlund, 2001: s. 13) (McFaul, 2000: s. 25). Putin har yttrat planer på att lägga fram ett lagförslag om förlängning av sin mandattid till sju år. (McFaul, 2000: s. 29 ff) (BBC 1).

4.3 Demokratin i Ryssland

Ryssland anses idag vara en semidemokrati som styrs enväldigt av president Putin och hans parti Enighet (Hedlund, 2001: s. 13). Alla politiska beslut fattas av en liten grupp i den politiska toppen (McFaul, 2000: s. 30).

4.3.1 Dåtid

Jeltsin bidrog som sagts till att det gamla kommunistiska väldet bröt ihop. I hans segertåg vid augustirevolutionen 1991 rådde allmän glädjeyra; Ryssland skulle bli ett normalt samhälle, marknaden skulle öppnas och rättsstatlighet formas. (Hedlund, 1999: s. 2) (Birjukov, 1998: s. 113ff) Jeltsin rev ned den gamla kontrollregimen, yttrande- och tryckfrihet släpptes helt fria, politiska partier bildades och dessa kunde fritt ställa upp i allmänna val, privat företagsamhet uppmuntrades och även en del statliga företag överfördes till den privata sektorn.

Valdeltagandet i de allmänna valen var högt och folket tycktes intressera sig för alternativen. (Sävborg, 2004: s. 5) (Hedlund, 1999: s. 2- 3, 10).

4.3.2 Urholkningen

Den ryska demokratins förespråkare hade medvind under perestrojkans sista år. Den allmänna tron var att det kommunistiska styret alltmer tydligt inte klarade av samhällets växande bördor. I denna utveckling blev förmodligen folket också mer mottagligt för demokrati i politiken. När det väl var uppenbart att kommunismen misslyckats stödde det ryska folket kritikerna av den kommunistiska regimen och de demokratiska värden som sades var viktiga. (Birjukov, 1998: s. 106-107) Redan som premiärminister visade Putin ett antal gånger på vad ett förflutet inom KGB kan betyda. Han hade bara varit president några dagar när respekterade människor som Jelena Bonner (människorättsförespråkare) och Sergej Kovaljov (demokratiförespråkare) uttryckte oro för en framtida rysk polisstat. (Wikipedia 4, 5) (McFaul, 2000: s. 30) Strax efter valsegern år 2000 tillsatte han gamla kollegor från KGB på höga politiska poster, ett politiskt program togs fram i vilket makten tydligt skulle koncentreras till Kreml och hans paroll om "lagens diktatur" sade en del om hans politik. Yttrande – och tryckfriheterna blir alltmer begränsade genom förstatligande. (Hedlund, 2001: s. 15) (Utrikesdepartementet 2)

Tanken på folksuveränitet växte fram samtidigt som maktsystemet brakade samman. Maktsystemet behövde ny legitimitet. Folket hade inte vågat gå emot makten, det är inte förvånansvärt att representativ makt sammankopplas med nationellt sammanbrott i den ryska befolkningens tankar. Till skillnad från Jeltsin som ville stärka demokratin tycks Putin gå mot något som kan kallas en öppen auktoritär stat, vilket skulle kunna innebära att makten i Kreml rentav står under KGB: s gamla övervakning. Tecken på den djupt rotade misstänksamhet som åter blossat upp leder oftast till än mer misstänksamhet vilket betyder större polis och militärkontroll. (Hedlund, 2001: s. 25) (McFaul, Treyger, Petrov, 2004: s. 160-164, 228, 231) Stora brister noteras av Freedom House när det gäller lag och ordning, den ökande korrruptionen, den privata äganderätten som saknar skydd och att folket inte uppmuntras delta i det civila samhället (Freedom House 4)

4.3.3 Nutid

Den demokrati som nu finns i det ryska samhället är inte Putins förtjänst utan snarare Gorbatsjovs och Jeltsins. Det är uppenbart att post-perestrojkans regim varken motsvarar den moderna demokratins normer eller befolkningens förväntningar. (Birjukov, 1998: s. 106) De ryska institutionerna är i mångt och mycket svaga, levnadsstandarden är sämre, ökad laglöshet och ett mindre rättvist samhälle är bilden av demokratin för folket (Bjorkman, 2003: s. 4). Folket deltar i valen, men de politiska institutionernas legitimitet kan ifrågasättas. Det finns formella demokratiska grunder; det finns ett parlament, det genomförs

regelbundna val till parlamentet och av styret. Men den lagstiftande makten granskar inte den verkställande makten och presidenten står över all makt och har lagstiftande kontroll. Domstolarna är svaga och beroende av den styrande makten. (Sergejev, 1998: s. 124-132) Av tradition är ryska ledare auktoritära och det ryska folket fortsätter att stötta dem (McFaul, 2000: s. 31).

Tortyr är förbjudet, men flera fall av polisvåld har avslöjats. Domstolarna är fortfarande i ett beroendeförhållande till den verkställande makten. 98-99 % av alla mål blir dömande vilket ifrågasätter om det är fri prövning. Den ibland absurda "spionmanin" har fått liv igen, vilken genast väcker tanken om Putins förflutna inom KGB. (Hedlund, 2001: s. 17) (Utrikesdepartementet 2)

Media ägs av staten och har blivit instruerade i en ny doktrin att visa patriotism (Hedlund, 2001: s. 16). Andra media har blivit utsatta för raiderna av säkerhetstjänsten (FSB), nyheter undanhålls och journalister har blivit hotade (McFaul, 2000: s. 30). Programmen på TV är mycket strikta, kritik av Putin förekommer aldrig utan tvärtom stötts han underdånigt. Sedan 1993 har det hållits allmänna och fria val både till parlamentets underhus och till presidentposten. (Utrikesdepartementet 2) Röststrätten är fri för både kvinnor och män. Antalet sjuka i AIDS stiger lavinartat och sjukvården och skolorna har dåliga resurser. (Utrikesdepartementet 2)

Det politiska klimatet har hårdnat under 2004 och många av Putins förslag är antidemokratiska, exempelvis vill han personligen kunna tillsätta guvernörerna ute i regionerna istället för att de väljs via val. Han har också uttalat en vision om att förlänga presidentmandatet till sju år. (Bjorkman, 2003: s. 1) Putin strävar efter en politik som bidrar till en stabil utveckling av mer effektiva demokratiska institutioner, för det behöver han inte en politisk västinfluerad kultur utan går sin egen väg (Bjorkman, 2003: s. 15, 33). Pluralismen är svag, institutionerna som skulle kunna få ordning på demokratin saknar styrka och självständighet. (Bjorkman, 2003: s. 64) Stödet för demokratin är inte helhjärtat från statens sida, de anser att fria val är nog, men har annars övervägande antidemokratiska tankar. Sättet som Putin blivit ledare på och hur valet genomfördes är inte heller bra för demokratin. En före detta KGB chef som president som stödjer mord på människor i Tjetjenien kan inte vara bra för landet. (Hedlund, 2001: s. 5) (McFaul, 2000: s. 31)

Freedom House uttrycker oro för demokratin i Ryssland i sin senaste rapport, dels när det gäller parlamentsvalet 2003 men också presidentvalet 2004 som båda visade svagheter i tillförlitlighet. På samma sätt är den fortsatta konsolideringen av statskontrollerad media och svårigheterna för den politiska oppositionen att göra sig hörd allvarlig. (Freedom House 4)

5 Zimbabwe

I Afrika har de demokratiska effekterna efter den tredje demokratiseringsvågen som Samuel Huntington (Grugel, 2002: s. 33ff) kallar den, blivit mindre bestående; endast ett fåtal länder har exempelvis haft fria och regelrätta val. Många länder i Afrika har utvecklats till ett auktoritärt styre (Hadenius, 2001: s. 219) och Zimbabwe är inget undantag. Generellt sett präglas länderna i Afrika av en låg ekonomisk och social utveckling, i Zimbabwe är den allmänna folkbildningen mycket låg med en läs- och skrivkunnighet på 50 %. Inflationen är extremt hög och pengar trycks hela tiden för att täcka upp nya utgifter (Övriga 2). Landet står på gränsen till ruinens brant och är ett av Afrikas värsta kleptokratier. Den gamla misstänksamheten sedan årtal av krig ligger djupt rotad hos befolkningen (Utrikesdepartementet 3, 4) (Övriga 2). Zimbabwe är hårt drabbat av så kallad ”brain-drain” då många högutbildade lämnat landet och antalet insjuknade och avlidna i AIDS utgör ett enormt hot mot landets framtid. (Utrikesdepartementet 3, 4)

5.1 Historik

Det gamla Rhodesia (Zimbabwe) har en lång historia av krig och konflikter. Vita nybyggare tvingade med våld bort svarta från den allra bördigaste jorden. 1961 skrevs det i konstitutionen att de vita skulle ha företräde till makten. Sydrhodesia utropade år 1965, under den vita minoritetsregimen Ian Smith, sin självständighetsförklaring vilket var högförräderi mot kolonialmakten Storbritannien. (Afrikagrupperna 1, 2) FN ombads hjälpa till genom att införa sanktioner mot landet. Smith ställde sig då än mer på tvären och snart började också den afrikanska motståndsrörelsen sin egen strid mot den vita övermakten. Gerillakriget utkämpades inte bara mot den vita regimen utan också mellan två rivaliserande organisationer, Zimbabwe African People’s Union, ZAPU, ledd av frihetskämpen Joshua Nkomo, och Zimbabwe African National Union, ZANU, ledd av frihetskämpen Mugabe. (Sithole, 1997: s. 3-5) (Clapham, 2002: s. 204) Gerillakriget ledde till att det vita styret år 1979 tvingades lämna makten. Margaret Thatcher blev samma år brittisk premiärminister och fick slut på kriget genom att Rhodesia återigen men tillfälligt förklarades vara brittisk koloni. 1980 hölls val i den nya staten Zimbabwe, vilket Mugabes ZANU-parti stöttat av en majoritet av shonafolket vann. (Sithole, 1997: s. 2) (Makumbe, 2002: s. 2)

1980 gick alltså till historien som ett år då unika händelser förändrade tillvaron för befolkningen i ett helt land. Zimbabwe blev självständigt, den svarte marxist-leninisten Mugabe kom till makten efter en enorm valseger och firades som en

hjälte av de svarta. Efter nittio år som andra klassens medborgare kunde nu de äntligen få bestämma i sitt eget land. (Edenborg, Sandberg, 1990: s. 7) Mugabe hade suttit i fängelse utan rättegång i tio år och därefter ägnat all sin kraft åt att kämpa mot den vita regimen. Mugabe uppträdde trots sina år i fängelse som en herreman och visade ingen hämndlystnad. (Edenborg, Sandberg, 1990: s. 8) Förväntningarna var enorma på Mugabe från de svarta; lönerna skulle höjas, skolor och sjukvård skulle förbättras, alla skulle få jord och många hoppades på att få politiska poster (Therner, 1990: s. 75)

5.2 Robert Mugabe

Mugabe spelade en väsentlig roll i kampen för att få slut på det vita styret i Zimbabwe. Hans karriär som president på den internationella banan började med stort engagemang i kampen mot apartheid i Sydafrika, detta gav honom politisk tyngd i världen. Han hade vita ministrar i sin första regering och i den första konstitutionen stod att inga vita jordägare skulle kunna tvingas från sitt land. I början uppträdde han som nämnts, som en välutbildad och sansad man som pratade om försoning och vikten av ömsesidigt arbete för att bygga upp landet. (Norgren, 1990: s. 65) Men ganska snart framkom en annan sida, när apartheidens föll dalade också Mugabes stjärna bakom Nelson Mandela (Isaksson, 2001: s. 24). Mugabe började förändras, han lät sina elitsoldater brutalt slå ned alla, både verkliga och fiktiva, motståndare. Med gränslös brutalitet för att nå sitt mål att bli enväldig härskare, skickade han ut brigader utbildade av nordkoreaner och lät mörda närmare 20 000 människor som var politiska motståndare och deras anhöriga under 1980-talet. Han tvingade in oppositionspartiet i sitt eget parti. (Therner, 1990: s. 82) (Clapham, 2002: s. 145) (Sithole, 1997: s. 3ff) (Isaksson, 2001: s.10)

I valet år 2002 utnämndes han till vinnare trots att oppositionen och utländska observatörer påpekade allvarliga brister (Makumbe, 2002: s. 2 ff). Mugabes mandatperiod går ut 2008. (BBC 2)

5.3 Demokratin i Zimbabwe

Zimbabwe anses idag vara en diktatur som styrs enväldigt av president Mugabe och hans parti ZANU-PF (Freedom House 5).

5.3.1 Dåtid

1980 hölls det första demokratiska parlamentsvalet till ett nybildat parlament i landets historia och alla partier var välkomna att vara med och alla vuxna fick rösta. I ett land som Zimbabwe där jordbruket spelade stor ekonomisk roll var det relativt enkelt för Mugabe att få mycket röster genom att framhålla jordbrukets betydelse, att priserna skulle höjas på jordbruksprodukter och att skylla fattigdomen på det tidigare vita styret. (Makumbe, 2002: s. 2) Det första valet var ett tydligt demokratiskt val i en flerpartidemokrati (Therner, 1990: s. 77) Samhället hade varit utpräglat rasistiskt och var byggt så att raserna skulle hållas åtskilda (Sandberg, 1990: s. 18). Den kostnadsfria, obligatoriska skolgången resulterade i en läs- och skrivkunnighet på 98 procent. Mugabe lovade gång på gång att ingen skulle bli fråntagen land och företag och han försäkrade att Zimbabwe skulle bli ett land fritt från rasdiskrimineringar. (Norgren, 1990: s. 64) Mugabe gjorde allt för att de vita inte skulle vara rädda för honom. Men maktkamp, misstänksamhet och konspiration var djupt rotat. De två partierna ZAPU och ZANU hade slutligen förenats under de sista årens strider, men redan 1981 började nya konflikter trappas upp och det blev politisk kris. (Therner, 1990: s. 78) Stridigheterna som kunde ha lett till inbördeskrig slogs ner med brutalitet. Inte bara politiska motståndare mördades utan också många oskyldiga efter påståenden om vad deras förfäder gjort mot shonafolket (Mugabes folk), så kallad generationsbestraffning. En tydlig maktfullkomlighet började växa fram trots att Zimbabwe då hade flerpartisystem (Therner, 1990: s. 80, 91)

5.3.2 Urholkningen

Redan vid valet 1985 syntes tydliga tecken på etnisk splittring av landet. Oppositionen kallade valet en fars då mötesförbud hade införts. Förföljelser och övergrepp från ungdomsmilis och krigsveteranerna var vanligt förekommande. (Therner, 1990: s. 83-84). (Isaksson, 2001: s. 15-16) Efter valet följde nya våldsamheter, byar brändes och människor mördades av ungdomsbrigaderna (Therner, 1990: s. 84-85). Förberedelser gjordes för att förvandla Zimbabwe till enpartistat. Varje vecka arrangerades massmöten där bilder av Nkomo brändes. Plötsligt under denna tid kapitulerade ZAPU, Mugabe och Nkomo möttes i ett försoningsmöte och strax därefter slogs partierna samman med stort motstånd från partimedlemmarna. (Therner, 1990: s. 86-87) (Clapham, 2002: s. 243) I några år var Zimbabwe relativt lugnt. I och med att apartheid föll i Sydafrika började folket i Zimbabwe kräva demokratiska reformer. Mugabe svarade med ökat våld. (Isaksson, 2001: s. 11)

Organiserade kriminella rövarband som är före detta krigsveteraner och medlemmar i Mugabes parti ägnar sig åt att ockupera lantbruk, stjäla och terrorisera (Makumbe, 2002: s. 8). År 2000 genomförde Mugabe och hans regering en kaosartad omfördelning av jorden. Vita lantbrukare blev tvingade att överge sin mark. Omfördelningen slog jordbruket i spillror och därmed också en

stor del av exportnäringen och ekonomin försämrades kraftigt. Ungefär sex miljoner människor lever på gränsen till svält då svår torka också drabbat landet utöver utarmningen av jordbruket. (Övriga 2) (Utrikesdepartementet 3, 4) (Makumbe, 2002: s. 2) Landet är ett av totalt tre i världen som inte längre får lån av Världsbanken. (Isaksson, 2002: s. 23). Zimbabwe blev uteslutet ur Samväldet (före detta Brittiska Samväldet) (Wikipedia 6, 7) efter det orättvisa valet 2002, som svar förklarade Mugabe att de då valde att gå ur för all framtid. (Makumbe, 2002: s. 1) (Afrikagrupperna 1, 2) Mugabe såg till att ha kontroll över valapparaten och förintade möjligheten till opposition genom att ge sig själv som president rätt att utse tillräckligt antal parlamentariker för att få majoritet (Clapham, 2002: s. 243). I samma takt som vanstyret ökat har också Mugabes framträdanden och uttalanden blivit alltmer rasistiska och diskriminerande mot vita, homosexuella, studenter, fackföreningar och mot väst. (Utrikesdepartementet 3, 4)

5.3.3 Nutid

Zimbabwe har varit ett av Afrikas mest välordnade länder men faller nu ihop som ett korthus (Övriga 2) (Utrikesdepartementet 3, 4). Det nya oppositionspartiet MDC, Movement for Democratic Change, med Morgan Tsvangirai som ledare har blivit uppmärksammat sen valet 2005. Tsvangirai har blivit utsatt för flera hot för att MDC: s politik, men har samtidigt blivit en symbol för ett nytt Zimbabwe (Isaksson, 2001: s. 4) (Jemsby, 2004: s. 14-16) (Makumbe, 2002: s. 3). Nya folkrörelser såsom NCA, National Constitutional Assembly, har bildats och växer. De driver frågor om Zimbabwes framtid som en demokrati (Isaksson, 2001: s. 12).

Rättssystemet är korrumpert och Mugabe har bytt ut viktiga domare. Domarna och också advokater som blivit fråntagna sina tjänster har blivit hotade och till och med mördade. Godtyckliga arresteringar är vanliga, speciellt vid valen och antalet tortyrfall väntas öka. (Utrikesdepartementet 3, 4) Den så kallade NGO-lagen antogs vintern 2004 och förbjuder alla organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter (Afrikagrupperna 1, 2). Den administrativa kapaciteten är obefintlig då den endast hjälper de människor som har mycket pengar (Hadenius, 2001: s. 220ff). Två av landets största tidningar har tvingats lägga ned och journalister hotas med upp till tjugo år i fängelse om de skriver regimkritiskt. Valövervakning ses framöver som olagligt. Mugabe blockerar matförsändelser från utlandet och har infört åldersgräns på max fem år för att få mat (Henrikson, 2004: s. 14). Det finns träningsläger för barn och ungdomar som utbildas till miliser. De tillåts tillsammans med krigsveteranerna i princip att härja fritt (Isaksson, 2001: s. 15-16) (Utrikesdepartementet 3, 4)

6 Nedbrytningsprocessen

Ur Linz, Juan J. *The Breakdown of Democratic Regimes*:

Så länge demokratin producerar politik som anhängarna är nöjda med överlever demokratin, men så fort några inser att deras mål inte kan uppnås genom demokratiska institutioner och att något måste göras då förkastas i samma veva det demokratiska systemet (s. 11, 75, 95).

Extremist politik är ett resultat av strukturella spänningar i vissa samhällen, en reaktion på misslyckande av det demokratiska ledarskapet. Det demokratiska systemet är i sig inte generatör till att demokratin försvagas (s. 12). Vad som bidrar till kris i de politiska systemen måste bedömas från fall till fall (s. 12). Semilojala aktörer som är uppgivna över orättvisor i det sociala systemet är beredda att offra stabiliteten i demokratin, för den har mindre värde än det sociala systemet och dessa tvingar ofta fram semilojalitet hos andra mot demokratin (s. 13, 27, 29, 32-38). Ett vacklande resultat och obestämd politik av osäkra ledare har varit en stor anledning till demokratisk nedbrytning i flera länder (s. 13,18). Auktoritära ledares framgångar, såsom Hitlers, skakar om demokratier (s. 13). Det går inte att sätta ett datum då demokratin faktiskt faller, det är oftast en lång process som byggs upp under flera år (s. 14-15)

Politiskt våld är en viktig indikator och en bidragande orsak till kollaps. Många gånger leder ett kuppöversök till ökat våld (s. 14-15, 56-58), men en helhetsbild måste skaffas för att se början, mönstret och orsakerna av kollektivt och individuellt våld i demokratier i kris och hur olika eliter svarar på det (s. 75,94).

Allting som är nytt, svagt och kan betvivlas är därmed till nackdel för en ny demokrati. Legitimiteten kan ifrågasättas och missbrukas av antidemokratiska krafter och det är lätt att väcka missnöje (s. 21). Demokratin är öppen och därmed är politiken uppenbar för alla. De nya demokratiska politikerna är inte helt insatta i nödvändig information för att kunna styra. Det kan tillsammans med en svag och oorganiserad opposition leda till att den egna maktpositionen missbedöms och att man inte ser eventuellt motstånd som växer, de ser inte det positiva i oppositionen som folket vill ha (s. 23). Utmanare kan hota demokratin och kan förmå viktiga delar i samhället att stötta dem istället och på så sätt undermineras den sittande demokratiska regimens auktoritet (s. 15). En ny regim behöver inte ha folkstöd utan kan föra sin egen politik och genom tunneleffekten, entusiasmen sprider sig, vinner de stöd (s. 22).

Att behålla ordning är grundläggande för en auktoritär regim och borde absolut vara så i en demokratisk sådan. För att behålla lag, parlament och mänskliga rättigheter skulle alla demokratiska ledare vara beredda på att försvara detta med civila eller militära insatser, ändamålet måste vara att rädda demokratin. Ineffektivitet och ansvarsutkrävande legitimitet och gemenskap är oerhört viktiga för demokratins överlevnad och mycket komplexa då de alla kan indikera hur omfattande en regim och deras fall kan bli (s. 23, 45ff). Man kan enkelt säga att en stats tillsynes olösliga problem är direkt beroende på elitens framfart (s. 51). Den ofta antidemokratiska elitens argument är att de har kapacitet att lösa problemen (s. 50). Partisystemet är också en viktig indikator på hur demokratiskt ett land är, det berättar om vallagar, politiska och sociala eliters agerande, olikheter i ideologier som alla kan bidra till demokratins urholkning (s. 72ff). Då man nått fasen att man inte längre har effektiva och fungerande institutioner, och att legitimiteten saknas börjar ett tillstånd av osäkerhet. Fasen karaktäriseras av uppblossande organiserat våld från opposition som inte vill ha demokrati. Illojala anhängare börjar nu också parallellt med oppositionen att trycka på maktinnehavarna. Massorna mobiliseras och tar över samhället på olika sätt genom våld. Typiskt för dessa är att de har en ledare bakom som fungerar som en spindel i nätet och som säger sig vilja behålla vissa demokratiska inslag.

7 Avslutning

Vi vill med denna diskussion knyta ihop teorin och våra frågeställningar med våra länders ledare och politik. Vi har följt demokratins kamp för överlevnad under relevanta år. Utmärkande har varit den genomgående enigheten i elitens beteende. Det har påtagligt framkommit att makteliten till mycket stor del styrt utvecklingen i våra länder. Genom att ha tre fall kunde vi lättare förstärka vår teori om att det är eliten som till största del orsakat ländernas stormiga och antidemokratiska politik. Faktum är att en del stater väljer att vända demokratin ryggen och det finns människor som anser att endast eliten där de själva ingår ska ha rätt till demokrati. En liten elit kan hålla tillbaka ett helt folk genom svagt socialt kapital, ett splittrat civilt samhälle och genom andra svårigheter att organisera motkrafter vilka alla bidrar till att urholka demokratin. Att underkuva befolkningen kan vara ett svar på frågan varför demokratin faller.

Vi vill också här i diskussionen väcka tanken att befolkningen delvis kan bära ansvar för att ledaren har kvar sin makt då de röstar fram sin ledare gång efter gång trots att de ser tecken på att utvecklingen går åt fel håll. Vi är medvetna om att många till synes fria val har en dyster baksida med röstvinning genom hot mot befolkningen. Men faktum är att eliten trots sin politik ändå finner stöd, det kan vara gamla vänner eller nya bekantskaper som söker lyckan genom sitt stöd till ledaren och som rycks med i framgångarna. Inte ens det höga priset stoppar den egna moralen från att förfalla. Dessutom drar inte dessa ledare sig för att fuska för att säkra framgång. Här drar vi paralleller till våra länder; Aristide valdes om två gånger trots att han tydligt visat sina intentioner i sin politik med att hota och terrorisera det sargade civila samhället, Putin vann valet 2004 trots sina antidemokratiska signaler såsom omfattande svårigheter för oppositionen, avsaknad av valdebatt, brist på pluralism och åtstramning av de civila rättigheterna och slutligen Mugabe som har blivit folkvald flera gånger trots att han till stor del förföljt och diskriminerat medborgarna och plundrat staten. Vad vi dock noterat som en positiv likhet är att kvinnorna får delta i valen, i många länder stängs annars en stor del av befolkningen ute när det bara är männen som får delta i demokratin. Det internationella samfundet tenderar att släppa kontrollen så fort länder haft ett fritt och rättvist val. I Haiti, Ryssland och Zimbabwe har så kallade fria och rättvisa val hållits, men detta till trots är de inte demokratier. Det kan betyda att genom ett spel för galleriet kan eliten få hjälp att komma till makten, men i avsaknad av fortsatt stöd och granskning kan de sedan ägna sig åt verkliga intentioner. I fattiga länder i förvandling i de här situationerna är det ännu viktigare med en ledare som verkligen tror och arbetar för demokratin än en välskrivna konstitution. Det är inte så konstigt att demokratin urholkas eller rentav kollapsar med så svåra förutsättningar.

Vi ställde frågan hur demokratiska länderna var före våra aktuella ledare. Vi kan i samtliga tre fall konstatera att demokratin inte var konsoliderad, av tre svaga länder framstår Haiti som det land som var minst demokratiskt utvecklat. Av de få demokratiska inslag vi fann var valen en gemensam nämnare; Aristide vann i ett för första gången fritt hållet val 1991 och 1987 års konstitution stödjer befolkningens rättighet till fria val, men demokratin har annars lyst med sin frånvaro, Putin vann i ett fritt val år 2000, yttrande- och tryckfriheten hade släppts fria, politiska partier kunde bildas och det statliga monopolet hade luckrats upp, även Mugabe vann i ett fritt val 1980 där alla hade rösträtt i det nya flerpartisystemet.

Benjamin Franklin sade en gång de berömda orden ”den som vill upprätta diktatur måste börja med att undertrycka det fria ordet”. Att ha makt är en sak, men att använda den på rätt sätt och att veta att den räcker till är en helt annan sak. Om makten inte räcker för att skapa maktfullkomlighet så är det en start att begränsa på yttrande- och tryckfriheten. I våra länder har eliten systematiskt brutit ned dessa två grundläggande demokratiska fundament. Här drar vi paralleller till våra länder; Aristide har ytterst begränsat medierna genom att motarbeta dem och använda våld mot kritiska journalister, Putin har mer eller mindre tillskansat sig makten över media, journalister hotas och får inte skriva regimkritiskt och i Mugabes Zimbabwe har privatägda tidningar tvingats stänga, journalister mördats och yttrande- och tryckfriheten regleras av hot om upp till tjugo års fängelse. Här funderar vi kring ordets makt, om omvärldens massmedia hade kunnat hjälpa upp situationen genom att regelbundet rapportera om ländernas missförhållanden. Om inte de *vita* jordbrukarna varit de som var drabbade av jordreformen då hade kanske inte ens Zimbabwe nämnts i våra tidningar. Haiti omtalas sällan i media. Ryssland däremot florerar ofta i pressen, men då är det ofta fokusering kring Putins internationella förehavanden och inte så mycket om att situationen förändrats för folket. I länderna straffas oppositionen eller de som inte håller med regimen. Beslut fattas över folkets huvud. Linz skriver att förhållandet mellan folket och staten ska vara gott i en demokrati och när det är illa bekänner staten bara det goda förhållandet och ingen opinion. Folket kan då inte agera politiskt och vågar därmed inte kämpa emot makten.

Förändringarna under respektive styre är många och påtagligt negativa. Vi konstaterar att eliten har bidragit till utveckling mot det sämre. Vad vi uppfattar som auktoritärt styre belyses som demokrati av somliga eliter och därmed vanställer de folkets bild av vad folkstyre egentligen innebär. Demokratin har missbrukats och använts för att rättfärdiga eliters framfart. Ett intressant gemensamt drag hos de tre presidenterna är att de gav en bild av att vara mer demokratiskt inställda än sina föregångare då de tillträdde; Aristide lovade städa bort den gamla regimens kvarlevor, han ville skapa ett fungerande rättsväsende och hjälpa de fattiga med nödhjälpsprogram, Putin har varit mer svävande i sin demokratisyn, men har ändå format politiken efter västerländska mönster och marknadsekonomi, han håller demokratin på ”lagom nivå”, Mugabe pratade om

försoning, gemensamt arbete för att återuppbygga landet, de vita skulle inte vara oroliga för honom. Men utvecklingen gick åt motsatt håll framför allt i Haiti och Zimbabwe där storslagna valsegrar och positiva vallöften förvandlades till terror, mord, tortyr, diskriminering och förföljelse. Elitens roll för ländernas tragiska situation har både haft betydelse och inte. Då Aristide och Mugabe tog över makten befann sig länderna i kaos och tumult. Vidriga diktaturer hade då satt skräck i folk, samhället var korrupt och misstänksamheten genomsyrade befolkningen. Men istället för att bygga upp länderna och folkets förtroende när de hade internationellt stöd valde dom att gå åt motsatt håll. I Ryssland sätter Putin antidemokratiska spår med mer finesse. Tortyr och våld genomsyrar inte hans ledarskap utan han sätter andra käppar i hjulet på flera områden i samhället, han smyger in förändringar som inskränker på demokratin och de mänskliga rättigheterna. Förstatligande av media och att den ryska säkerhetstjänsten FSB alltmer kontrollerar samhället är bara exempel på detta. Återigen visar eliten att de är kapabla till att kontrollera och dominera ett helt land. Miljontals människor kan anpassas, skrämmas eller rentav acceptera att förlora självklara mänskliga och politiska rättigheter.

För att ett land av ickedemokratiskt slag överhuvudtaget skall kunna anamma element av mer demokratisk sort behövs ett stabilt och fungerande civilt samhälle, självständiga och effektiva institutioner såsom rättsväsende och väl förankrade demokratiska ledare som är villiga att överge diktatoriskt styre för ett öppet och fritt samhälle. Men även om de historiska aspekterna kan spela betydande roll för demokratins befestning kan en turbulent historik med våld och diktatoriskt styre vara viktig för hur landets utveckling mot demokrati ter sig. Ingen av länderna kan direkt påvisa några demokratiska inslag i historien och de som kommit upp till ytan har varit små och få. Historiken i länderna har präglats av våld och olika former av förtryck, speciellt i Haitis fall där praktiskt taget hela dess historia ända tillbaka till kolonialtiden påvisat avsaknad av demokrati. Försämringar kan ha sin förklaring i den turbulenta historien åtminstone vågar vi dra sådana paralleller mellan våra fallstudier. Ingen av dem har någonsin upplevt vad vi menar med demokrati, civila friheter och politiska rättigheter har inte varit konsoliderade. Eliten med sin extrema politik är förmodligen ett resultat av strukturella spänningar i speciella historiska situationer lär vi oss av Linz. Möjligheten att agera auktoritärt är en reaktion på misslyckande i tidigare ledarskap, demokratin i sig kan inte skyllas för motgång. Folket ger legitimitet åt eliten genom en sammansättning av tillit och förhoppning, men då dessa raserats gång på gång kan det till slut bli svårt att som ledare vinna legitimitet, vilken bär upp hela demokratin. Tidigare resultat av obestämd politik med svaga ledare kan också vara en förklaring till att demokratier faller skriver Linz, folket kan ofta vara i avsaknad av sociala rättvisor såsom skolor och sjukvård, och bryr sig inte om att stabiliteten i makten skakas om så länge sådana fundamentala rättigheter fungerar.

Då vi undersöker hur och varför demokratier kollapsar är det av relevans att vidare diskutera hurtillvida vi vet att demokratin verkligen har fallit. Det kan påvisas att de små demokratiska inslag som funnits snabbt raserats av respektive

ledare då de gjort inskränkningar på nästintill alla områden i samhället. Genom att vi studerat ländernas historia och nutida politik och sedan jämfört detta med Freedom House demokratidefinition kan vi rätt så klart urskilja demokratins fall. För Haitis del har vi som nämnts knappt kunnat identifiera några demokratiska inslag alls vilket tyder på att demokratin på Haiti egentligen inte fallit utan varit obefintlig. Freedom House pekar ändå om möjligt på ytterligare nedgång, då politisk krigsföring med inblandning av militären har blivit vanligt förekommande. I Ryssland kan demokratins nedgång märkas genom Freedom House gradering, då landet gått från delvis fritt till ofritt bara mellan åren 2000 och 2004. En försvagning av demokratin kan således skönjas under Putins tid. I Zimbabwe är trenden enligt Freedom House neråtgående på grund av kraftigt reducerade politiska rättigheter. Både Haiti och Zimbabwe står på Freedom House lista över "the worst of the worst". Vi har i våra jämförelser noterat att ledarna blivit alltmer auktoritära under sitt styre allteftersom åren gått och därmed urholkat demokratin.

Hur demokratier faller kan vi med hjälp av Linz finna en del förklaringar till. Självklart får varje fall bedömas för sig. Linz menar att så länge demokratin frambringa politik som medborgarna är nöjda med klarar demokratin sig, men så fort grupperingar inte tycker att deras mål uppnås vänder de demokratin ryggen och därmed hela systemet. Oppositionen börjar då alltmer visa sitt missnöje och våldet ökar. Genom att göra det lätt för sig kan man säga att en stats olösliga problem beror på resultatet av en elits inflytande. Ofta hävdar eliten att de har lösningar på tidigare problem skriver Linz. Här drar vi paralleller till fallstudierna; Aristide lovade att bygga upp Haiti, Putin satsar på att bygga upp Ryssland med ekonomin i fokus och Mugabe lovade gemenskap och trygghet för alla. Folkmassor mobiliseras och tar över samhället på olika sätt ofta genom våld. Typiskt för "massorna" är att de har en karismatisk ledare som fungerar som en spindel i nätet och som säger sig vilja behålla vissa demokratiska inslag. Ett liknande mönster kan vi åter igen urskilja hos ledarna, de skapar nästan en kult, religiös dyrkan kring sin person. Linz skriver också att en lång process ligger bakom demokratins fall och det kan vi styrka med våra tre fallstudier. På Haiti har demokratin stått på kollapsens rand sedan självständigheten 1804, Ryssland har i nästan fyrahundra år levt med en kontrollerande maktapparat såväl som Zimbabwe där demokratin till stor del lyst med sin frånvaro i mer än hundra år. Hur demokratier faller kan också utvecklas genom sociala skillnader och orättvisor. Som vi nämnde tidigare menar experter att sociala konflikter och särskilt klassrelaterade sådana, bidrar till en labil demokrati. Vidare kan dessa konflikter tillsammans med maktkoncentration och hjälp från andra länder ge upphov till demokratiska bakslag. I vår teoridel nämner vi Dahl och Lijphart som båda talar om vikten av ett vad vi kan kalla "multisocialt" samhälle, det vill säga betydelsen av polyarki och konsocial gemenskap. Dahl betonar att makten ska inkludera människor från alla delar av samhället och Lijphart menar att olika grupper splittrade i konflikter måste komma överens om fredlig maktindelning i förhållande till sin befolkningsstorlek om demokratin ska ha en chans att befästas. I våra tre fall har både folkslag och olika sociala grupper stängts ute från

politiken. Aristides Haiti har en historia av slaveri och en uppslitande särbehandling av folkslag, Putins Ryssland har inte haft så utpräglad diskriminering, även om etniskt motiverat våld inte är ovanligt, men landet slits istället av tydliga klyftor mellan rika och fattiga människor, i Mugabes Zimbabwe är hets mycket tydligt mellan svarta och vita och olika andra grupperingar. Det kan vara ett tänkbart svar till hur demokratin faller då dessa slitningar starkt kan bidra till ländernas svårigheter att hålla kvar vid demokratiska fundament. Med Diamonds tes om hybridregimer kan många paralleller dras till Putins Ryssland, som vi anser befinner sig i en gråzon som inte är greppbar. Val hålls, men funderingarna hur demokratiskt Ryssland är, är berättigade då oppositionen tystas, inga valdebatter hålls och mänskliga rättigheter alltmer blir begränsade leder oavkortat tanken dit hän.

Hittills har vi diskuterat civila friheter och politiska rättigheter i fallande demokratier. Det är nu på plats, innan vi svarar på frågan om varför demokratier faller, att diskutera det Linz betonar i nedbrytningsprocessen nämligen legitimitet, ändamålsenlighet, effektivitet, lojalitet samt stabilitet och utförande. Legitimiteten är oerhört viktig för demokratin, de styrande måste ha fått sin legitimitet genom ett rättvist val där folket har gett dem rätt att styra. Demokratin måste också vara effektiv och reagera snabbt på hot. Den måste utkräva ansvar av folket att följa lag och ordning även om folket har rättighet att inte hålla med om att lagarna de måste följa är bra. Ändamålet måste vara att arbeta för och tro på demokratin. Stabilitet erhålls av ett trovärdigt och gott utförande. Lojaliteten är möjligen den svåraste att greppa då den är så oerhört känslig för dåliga vibrationer, en liten missnöjd grupp kan ganska snabbt mobilisera andra grupper att gå emot demokratin. Det civila samhället måste vara oberoende och välfungerande för att demokratin ska överleva. Folket måste tillsammans med de styrande arbeta för att främja demokratin. Vi jämför nu våra länder med Linz resonemang; i samtliga fall kan tyckas att de har legitimitet genom att de blivit folkvalda, men samtidigt kan här konstateras att oklarheter förekommit; Aristide och Mugabe har slagit ner oppositionen med våld och valfusk, Putin har med finesse lagt locket på oppositionen. Ändamålet anser vi är negativt dels då deras mål tycks vara att gynna sig själv och dels för att de inte uppmuntrar folk att arbeta för demokratin. Folket inspireras inte att engagera sig i det civila samhället på grund av att deras friheter inskränks. Lojaliteten anser vi är framtvungad av eliten då de hotar med våld och andra repressalier om folket inte är trogna regimen. Eliten är effektiv i sitt arbete att motarbeta demokratin, de slår ner folket med en effektivitet som istället kunde användas till att inspirera och engagera befolkningen för ett gemensamt bästa. Stabilitet saknas och tycks omöjlig att uppnå i nuläget då länderna är hårt drabbade av konflikter, korruption och våld. Det civila samhället är svagt vilket bidrar till att demokratin inte kan hitta fäste. Problemet är åter igen att demokratin missbrukas. Demokratin har som sagt använts för att urskulda eliters härjningar. Auktoritära eliter förklarar sin framfart genom att till exempel skylla på demokratin eller rentav påstå att de arbetar för demokrati och folket som inte har någon erfarenhet av vad folkstyre innebär måste tro på ledarna.

Vi varken kan eller ska föreslå lösningar då det är utanför vårt område, men vi kan slå fast att en fredlig och stabil demokrati kräver arbete och att en mängd åtgärder måste vidtas i våra länder för att demokratin ska ha en chans, vad vi kan se är att du och jag och vår tro på demokratin är avgörande för dess överlevnad.

Till slut ska vi ge vårt svar på varför demokratier faller. Svaret har vuxit fram och framstått som alltmer uppenbart allteftersom vi läst, lärt och begrundat. Av teoriprövningen, den historiska empirin, nuläget politik, Linz synvinkel på problemet, och utav alla artiklar, böcker och andra källor vi läst kan vi nu redogöra för vår uppfattning om varför demokratier faller; Det är eliten, ledarna, som utvecklas till despoter och som genom sin plundring av staten och människors hopp suger ut demokratin. Och det kan dom göra genom att allt vi har redogjort för här i diskussionen hänger samman, är beroende av och spelar ut varandra när någon del blir försvagad. Vi finner det inte förvånansvärt att representativ makt kan kopplas ihop med nationellt sammanbrott i våra länder. Genom att tänka i kausala termer har vi prövat och sett att orsak och effekt kan finna stöd i vårt empiriska material. Vi har härmed prövat vår teori och funnit likheter mellan våra tre så olika länder och deras elit. Vi tycker att vårt val av *mest olika design* har stämt väl in i vårt problem.

Källförteckning

Litteratur

Bjorkman, Tom, 2003. *Russia's Road to Deeper Democracy*. Washington DC: The Brookings Institution.

Nicholls, David, 1998. s. 153-181, "i" Chehabi, HE - Linz, Juan J, *Sultanistic Regimes*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Clapham, Christopher, 2002. *Africa and the International System - The Politics of State Survival*. Cambridge: Cambridge University Press.

Fatton, Robert JR, 2002. *Haiti's Predatory Republic - The Unending Transition to Democracy*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, Inc.

Gardell, Carl Johan, 1995. *Haiti- har demokratin en chans?* Stockholm: Utrikespolitiska Institutet.

Grugel, Jean, 2002. *Democratization a critical introduction*. New York: Palgrave Macmillan.

Hadenius, Axel, 2001. *Demokrati – en jämförande analys*. Stockholm: Liber AB.

Hedlund, Stefan, 1999. *Sju svåra år med Jeltsin*. Stockholm: Utrikespolitiska Institutet.

Hedlund, Stefan, 2001. *Två år med Putin – Mot en mörknande rysk framtid?* Stockholm: Utrikespolitiska Institutet.

Isaksson, David, 2001. *Zimbabwe på randen till kaos*. Stockholm: Utrikespolitiska Institutet..

Linz, Juan J, 1978. *The Breakdown of Democratic Regimes – Crisis, Breakdown & Reequilibration*. Upplaga 2. London: The Johns Hopkins University Press.

Dixelius, Malcolm – Nikitin, Alexandr – Birjukov, Nikolaj – Sergejev, Viktor M, 1998. s. 14-20, 21-38, 106-120, 123-132, "i" Söderberg, Agneta, *Ryska röster om vägen till demokrati*. Stockholm: Ordfront förlag.

Ryabov, Andrei – McFaul, Michael – Treyger, Elina – Petrov, Nikolai, 2004. s. 83-104, 135-174, 213-238, ”i” McFaul, Michael-Petrov, Nikolai-Ryabov, Andrei. *Between Dictatorship and Democracy - Russian Post-Communist Political Reform*. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.

Sandberg, Svante - Edenborg, Torkel - Sandberg, Svante – Norgren, Finn – Therner, Bengt, 1990. s. 7-10, 15-25, 49-72, 73-105, ”i” Edenborg, Torkel. *Zimbabwe – Mellan svart och vitt*. Stockholm: Karlsson Bokförlag.

Sävborg, Ebba, 2004. *Putins Ryssland*. Stockholm: Utrikespolitiska Institutet.

Kurslitteratur

Esaiasson, Peter- Gilljam, Mikael- Oscarsson, Henrik- Wängnerud. Lena, 2004. *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.

Artiklar

Constable, Pamela, 1992. “Haiti’s Shattered Hopes”, *Journal of Democracy*, vol. 3, nr. 1.

Diamond, Larry, 2002, “Thinking about hybrid regimes”, *Journal of Democracy*, vol. 13, nr. 2.

Gross, Jean-Germain, 1997. “Haiti’s Flagging Transition”, *Journal of Democracy*, vol 8. nr. 4.

Makumbe, John, 2002. “Zimbabwe’s Hijacked Election”, *Journal of Democracy*, vol. 13 nr. 4.

McFaul, Michael, 2002, “Russia under Putin One step forward, two steps back”, *Journal of Democracy*, vol. 11, nr. 3.

Sithole, Masipula, 1997. “Zimbabwe’s Eroding Authoritarianism”, *Journal of Democracy*, vol. 8, nr. 1.

Tidningar

Henrikson, Marina, 2004. ”Mugabe svälter befolkningen”. *Amnesty Press*, nr. 3, september.

Jemsby, Carolina, 2004. “Framtidstro i sargat Zimbabwe”. *Amnesty Press*, nr. 4, december.

Kinn, Gunilla, 2004. ”Haiti i uppror”. *Amnesty Press*, nr. 1. mars.

Rapport

Simons, Gregory, 2003, Vladimir Putin and the Debate on the Emergence of Cult of Personality”. Department of European Studies, Uppsala University

Internet

Freedom House

- (1) www.freedomhouse.org/research/freeworld/2003/methodology, **14/5**
- (2) www.freedomhouse.org/research/freeworld/2005/table2005.pdf, **17/4**
- (3) www.freedomhouse.org/research/freeworld/2004/countryratings/haiti, **24/4**
- (4) www.freedomhouse.org/research/freeworld/2004/countryratings/russia, **24/4**
- (5) www.freedomhouse.org/research/freeworld/2004/countryratings/zimbabwe, **24/4**

Wikipedia

- (1) www.en.wikipedia.org/wiki/Haiti, **26/4**
- (2) www.en.wikipedia.org/wiki/Aristide, **26/4**
- (3) www.en.wikipedia.org/wiki/Boniface_Alexandre, **27/4**
- (4) www.en.wikipedia.org/wiki/Russia, **28/4**
- (5) www.en.wikipedia.org/wiki/Putin, **28/4**
- (6) www.en.wikipedia.org/wiki/Zimbabwe, **28/4**
- (7) www.en.wikipedia.org/wiki/Mugabe, **28/4**

BBC

- (1) <http://www.bbc.co.uk/bbcfour/documentaries/profile/putin.shtml>, **18/4**
- (2) http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/africa/country_profiles/1064589.stm#leaders, **16/4**

Afrikagrupperna

- (1) www.afrikagrupperna.se/fakta/nyheter/nyzimb04.htm, **18/4**
- (2) www.afrikagrupperna.se/fakta/zimbabwe/zimfakta.htm, **18/4**

Utrikesdepartementet

- (1) Mänskliga rättigheter i Haiti 2004, Regeringskansliet, **29/4**
- (2) Mänskliga rättigheter i Ryska federationen 2004, Regeringskansliet, **29/4**
- (3) Mänskliga rättigheter i Zimbabwe 2004, Regeringskansliet, **29/4**
- (4) Handelspolitisk grundrapport Zimbabwe, Utrikesdepartementet, **12/4**
- (5) www.ui.se/fakta/amerika/haiti.htm, **29/4**

Övriga

- (1) www.russianembassy.org/RUSSIA/President.htm, **18/4**
- (2) www.swedishtrade.se/i_utlandet/landrapporter/Zimbabwe.htm, **29/4**

Bilaga 1

Haiti

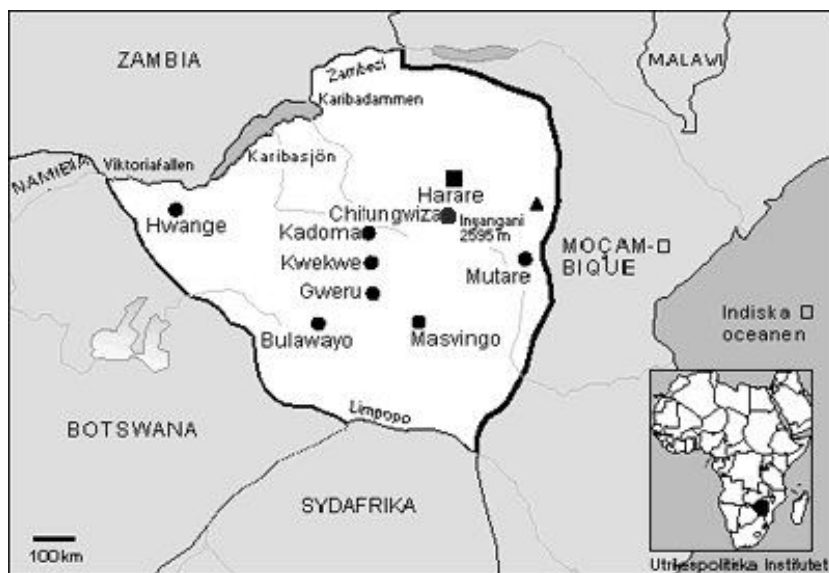
Ryssland

Källa: www.ui.se, 2/5

Bilaga 2

Zimbabwe

Källa: www.afrikagrupperna.se/fakta/zimbabwe/zimbabwe, 2/5
www.ui.se, 2/5